

ผลงานลำดับ 3

เรื่อง

วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจหลัก

ผลงานของ

นางสาวสุภาวดี ตันเจริญผล

ผู้ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านวิจัยตลาดแรงงาน

(นักวิชาการแรงงาน 9 ชช.)

กรมการจัดหางาน

กระทรวงแรงงาน

ห้องสมุดกระทรวงแรงงาน

912.05.8

14263

ส840ก

วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

คำนำ

เศรษฐกิจและสังคมไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงพัฒนาในด้านต่างๆ รวมไปถึงการจ้างงานที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากเดิม โดยเปลี่ยนจากการมีภาคเกษตรเป็นหลัก ไปสู่ภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและยิ่งไปกว่านั้นองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้กำหนดให้การติดตามการเปลี่ยนแปลงการจ้างงานใน 3 ภาคเศรษฐกิจหลักเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดตลาดแรงงาน ดังนั้นหน่วยงานด้านแรงงานต้องให้ความสำคัญในการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะสามารถคาดการณ์แนวโน้มการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจหลักทั้ง 3 ในอนาคตได้

การศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจหลัก” ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมไปถึงเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานให้กับประชาชนอีกทางหนึ่งด้วย

สุภาวดี ดันเจริญผล

สิงหาคม 2551

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจหลัก มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับการจ้างงาน ตั้งแต่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ และเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจ้างงานต่อไปในอนาคต โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาจากข้อมูลสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งนำมาเฉพาะปี พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2530 พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 นำมาเปรียบเทียบเป็นสัดส่วนร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ และนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-9 มาแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ ผลการดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรคของแผนพัฒนาฯ พร้อมทั้งสิ่งที่ส่งผลต่อการจ้างงาน อีกทั้งนำผลการศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาช่วยอธิบายให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการจ้างงานเพิ่มเติมอีกด้วย

จากการศึกษาพบว่า ช่วง 30 ปีที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงใน 3 ภาคเศรษฐกิจหลักเกิดขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะความเป็นประเทศเกษตรกรรมของไทยลดลงไปค่อนข้างมาก จากสัดส่วนร้อยละ 67.2 ในปี พ.ศ. 2520 เป็นร้อยละ 59.7 เป็นร้อยละ 44.9 และร้อยละ 39.4 ในทุกๆ 10 ปีที่ผ่านมา เมื่อคิดสัดส่วนที่ลดลงจากปี พ.ศ. 2520 จนมาถึงปีพ.ศ. 2550 เท่ากับร้อยละ 27.8 เปลี่ยนแปลงมากที่สุดเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้เกิดขึ้นทุกภูมิภาค

แรงงานภาคบริการเปลี่ยนแปลงสวนทางกับภาคเกษตรกรรม คือ ในปี พ.ศ. 2520 มีสัดส่วนอยู่ร้อยละ 21.2 เมื่อผ่านไปทุกๆ 10 ปี เป็น ร้อยละ 26.4 ร้อยละ 32.2 และปี พ.ศ. 2550 อยู่ที่ร้อยละ 38.6 จากการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2520 และ 2550 พบว่าสัดส่วนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 17.4 น้อยกว่าการลดลงของสัดส่วนภาคเกษตรกรรม

ภาคอุตสาหกรรมมีการเปลี่ยนแปลงใกล้เคียงกับภาคบริการ คือ เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2520 ต่อเนื่องตลอดทุก 10 ปี ที่ผ่านมา โดยเฉพาะช่วง ปี พ.ศ.2530 – 2540 สัดส่วนเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากเป็นช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวสูง แต่ในปี พ.ศ. 2550 ปรับตัวลงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2540

การเปลี่ยนแปลงด้านแรงงานที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจในรอบ 50 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังมีผลจากปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ความต้องการสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ผู้ผลิตสินค้าและบริการต้องเพิ่มปริมาณผลิตของตนเองขึ้น ทำให้ต้องการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น และการย้ายถิ่นด้วยสาเหตุที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านแรงงานในภาคเศรษฐกิจต่างๆ ด้วย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(1)
บทคัดย่อ	(2)
สารบัญแผนภาพ	(5)
สารบัญแผนภูมิ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4 วิธีการศึกษา	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 ความหมายและการทำงานของตลาดแรงงาน	5
2.1.1 ความหมายของตลาดแรงงาน	5
2.1.2 การทำงานของตลาดแรงงาน	7
2.2 ตัวชี้วัดตลาดแรงงาน	11
2.2.1 ความหมายตัวชี้วัดตลาดแรงงาน	11
2.2.2 การจัดทำตัวชี้วัดตลาดแรงงานของกระทรวงแรงงาน	11
2.3 ทฤษฎีการจ้างงานเต็มที่ (Full Employment)	13
2.4 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของประชากร (Theory of Demographic Transition)	14
2.5 ทฤษฎีการตอบโต้หลายทางของประชากร	15
2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่น	15
2.6.1 แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่น (Revenstein)	15
2.6.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่น (Lee)	16
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
บทที่ 3 การจ้างงานในภาคเศรษฐกิจหลัก	22
3.1 ภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงานในปี พ.ศ. 2504 – พ.ศ. 2519	23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
3.1.1	สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1	23
3.1.2	สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2	24
3.1.3	สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3	26
3.1.4	สรุปผลจากการดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ที่มีผลต่อการจ้างงาน	27
3.2	ภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงานในปี พ.ศ. 2520 – พ.ศ. 2529	29
3.2.1	สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4	29
3.2.2	สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5	30
3.2.3	สรุปผลจากการดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ที่มีผลต่อการจ้างงาน	31
3.3	ภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงานในปี พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2539	33
3.3.1	สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6	33
3.3.2	สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7	36
3.3.3	สรุปผลจากการดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ที่มีผลต่อการจ้างงาน	39
3.4	ภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงานในปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2549	41
3.4.1	สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8	42
3.4.2	สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9	43
3.4.3	สรุปผลจากการดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ที่มีผลต่อการจ้างงาน	44
3.5	การเปลี่ยนแปลงการจ้างงานของแต่ละภูมิภาค	46
3.5.1	กรุงเทพมหานคร	46
3.5.2	ภาคกลาง	40
3.5.3	ภาคเหนือ	48
3.5.4	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	49
3.5.5	ภาคใต้	50
3.6	การเปลี่ยนแปลงการจ้างงานในประเทศไทย	51
บทที่ 4	สรุปและข้อเสนอแนะ	55
4.1	ผลการเปลี่ยนแปลงการจ้างงานในประเทศไทย	56
4.2	ข้อเสนอแนะ	58
บรรณานุกรม		61

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 ความต้องการแรงงาน	8
แผนภาพที่ 2 ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์และอุปทาน	10

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก จำแนกตามภูมิภาค ปี พ.ศ. 2520	28
แผนภูมิที่ 2 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก จำแนกตามภูมิภาค ปี พ.ศ. 2530	32
แผนภูมิที่ 3 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก จำแนกตามภูมิภาค ปี พ.ศ. 2540	40
แผนภูมิที่ 4 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก จำแนกตามภูมิภาค ปี พ.ศ. 2550	45
แผนภูมิที่ 5 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก ของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2530 พ.ศ. 2540 และพ.ศ. 2550	47
แผนภูมิที่ 6 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก ของภาคกลาง ปี พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2530 พ.ศ. 2540 และพ.ศ. 2550	48
แผนภูมิที่ 7 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก ของภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2530 พ.ศ. 2540 และพ.ศ. 2550	49
แผนภูมิที่ 8 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2530 พ.ศ. 2540 และพ.ศ. 2550	50
แผนภูมิที่ 9 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก ของภาคใต้ ปี พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2530 พ.ศ. 2540 และพ.ศ. 2550	51
แผนภูมิที่ 10 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก ทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2530 พ.ศ. 2540 และพ.ศ. 2550	52
แผนภูมิที่ 11 ร้อยละของผู้มีงานทำในภาคเศรษฐกิจหลัก ทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2530 พ.ศ. 2540 และพ.ศ. 2550	56